

Suppea yhteenveto Vammaisfoorumin kesällä 2020 suoritetusta vammaisneuvostokyselystä.

(Versio 17.9.2020; Otsikko muokattu ja yhteystiedot lisätty 14.1.2022)

Yhteenvedon on koostanut Elias vartio (Elias.vartio@samsnet.fi)

Vastausten kattavuudesta;

- Ei edusta kaikkien vammaisneuvostojen kantoja, mutta vastauksia on tullut hyvin ja ne kuvaavat niin onnistumisia kuin epäonnistumisia. Vastauksia annettiin 170 kappaletta, joka on hyvä Vammaisneuvostojen kokonaismäärään nähden. Tarkkaa määrää ei ole edes VANEn tai muiden viranomaisten tiedossa, mutta Vanen sivuille oli merkitty 161 Vammaisneuvoston yhteystiedot. Vastauksia tähän kyselyyn annettiin 75 eri paikkakunnalta, eli vastauksia tuli lähes puolelta neuvostoista. Muutenkin otanta oli varsin edustava. Vanen sivuilla yhdistettyjä ikäihmis- ja vammaisneuvostoja oli 16kpl eli vajaa 10%, kyselyyn vastaajien keskuudessa suhteellinen luku oli n. 9%. Jälkiviisaana olisi myös sukupuolta ja ikää mahdollisesti voitu kysyä kontekstuaalisioinnin kannalta. Kyselyyn vastanneiden kesken taustajärjestö oli 35% vammaryhmäkohtainen vammaisjärjestö, 18 % vammaisihmisoikeusjärjestö ja 12 % potilas- tai terveysjärjestö. Kyselyyn vastaajista

Vammaisasiamiehet yms kunnissa:

- Kysymys 6, huomionarvoista on että yli 47% vastasi että heidän kunnissaan ei toimi ollenkaan vammaisasiamiestä, yhdenvertaisuusasiamiestä tai esteettömyysasiamiestä tms. Huolestuttavaa oli että näinkin perehtyneen kohderyhmän keskuudessa vajaa kolmannes (29%) ei osannut sanoa oliko olemassa tällaista asiamiestä heidän kunnassaan.

Osallisuuden onnistuminen vammaisneuvostoissa:

- Kysymys 7 ja 8; kuinka Yllättävän harva koki numeerisessa arvostelussa, että osallisuus toimi heikosti (21%) tai erittäin heikosti (5%). Toisaalta juuri kukaan (2%) ei nähnyt sen toimivan erinomaiset. **Vastaajista yli 60 % antoi vastauksen, jonka mukaan osallisuus päätöksenteossa ei toimi hyvin.** Avovastaukset kuitenkin ilmentävät sitä, että joillakin paikkakunnilla vammaisneuvostot on otettu todella hyvin päätöksentekoon mukaan eri tavoin. Suurta keskelle sijoittuvaa vastausmäärään voi myös vaikuttaa se, että vaikka ongelmia on ollut, myös kehitystä on koettu tapahtuvan joillakin paikkakunnilla (avovastauksissa 11 ilmaistua kokemusta kehityksestä). Todella harva myös ilmaisi asian siten, että heidän vammaisneuvostonsa toteutuisi hyvin (7kpl/109).
-
- Kysymys 8; lisää avovastauksista liittyen osallistamiseen ja valtaan. Anetuissa avovastauksista indikoitiin joko että heitä kuunnellaan (38/109) tai että ei kuunnella 22/109). **Tyypillistä kuitenkin oli hyvin suuri osa avovastauksen antajista koki että heidät sivuutettiin ja että heillä ei ollut todellista valtaa vaikuttaa asioihin (53/109).** Poikkeuksia toki oli; 12 avovastauksista kuvasi tilanteita ja kokemuksia siitä, kuinka heidän toiminnallaan on ollut konkreettista vaikutusta asioihin. Tyypillinen ongelma, joka myös näkyi joissakin avovastauksissa oli että päätöksentekoon osallistettiin joko aivan liian myöhään tiukalla aikataululla tai sitten vasta jälkijättöisesti kun päätökset oli jo tehty (13 mainitsi tästä).
- Kysymyksen 9 vastaukset, heijastivat pitkälti edellisten avovastausten kuvaamia tilanteita. Kaikki eivät edes kokeneet ongelmia olevan sillä vastaajia oli vain 137/170. Kysymykseen vastanneiden joukossa Kommentteja: **Mahdollisuus tulla kuuluksi ajoissa/ Oikea-aikaisesti**

päätöksenteon kannalta on hyvin yleinen ongelmaa (61 %), myös tiedonsaanti (35 %) ja todellinen vaikutusmahdollisuuksien puute oli merkittävä ongelma (49 %). Merkillistä kyllä, myös jopa erityisesti vammaisia koskevissa asioissa esiintyi merkittävästi ongelmia (45 %). Kysymyksen 9 avovastausten joukossa mainittiin mm. että ”monesti vammaisasioiksi mielettään vaan vammaispalvelut”, ”neuvostoa ei huomioida”, ”arvostuksen puute”, ”neuvoston roolia ei sisäistetty”, ”Rahaa annetaan nimellisesti, mutta todellisuudessa sitä ei anneta käyttää.”, ”liten verksamhetsbudget”, ”mitätän tiedonkulku”, ”ei kuulla tai haluta kuulla”

Eri vammaryhmien edustukset neuvostoissa; kysymykset 10-11

-Kysymys 10; hieman vaikeatulkintainen mutta yleisesti ottaen liikuntavammaiset varsin hyvin edustettuina (yli 80%), myös aistivammaiset kohtuullisen hyvin edustettuina (+70%), vastaukset voi mahdollisesti tulkita että tietyt vammaryhmät ovat aliedustettuina neuvostoissa (neuropsyk., mielenterveys häiriöt; jossain määrin myös kehitysvammaiset). Sama asia heijastuu myös osin kysymyksessä no 11, vajaan kolmanneksen mielestä erilaisilla vammaryhmillä ei ole riittävää edustusta (29%) vammaisneuvostoissa.

	n	Prosentti
Liikuntavammaiset	139	82,74%
Aistivammaiset	118	70,24%
Kehitysvammaiset	94	55,95%
Vammaiset lapset	51	30,36%
Neuropsykiatriset häiriöt (esim. ADHD, autismikirjon häiriöt)	34	20,24%
Mielenterveyden häiriöt	40	23,81%
Pitkäaikaissairaat (esim. diabetes, epilepsia)	102	60,71%
Harvinaissairaat	37	22,02%
Omaiset, omaishoitajat	75	44,64%
Muu, mikä?	19	11,31%

-

Kysymys 12, miten vammaisneuvostojen edustavuutta voisi kehittää.

- Tässä diskurssianalyysi on vielä kesken; Mutta mm. ehdotettiin että vammaisjärjestöjen edustajia voitaisiin ottaa mukaan, myös kehitysvammaisia ja mielenterveyshäiriöitä; lasten näkökulmia; varajäsenet mukaan; viranomaisten korvaaminen vammaisilla, siten että viranhaltijoita kuunneltaisiin asiantuntijoina. Edustajia tulisi olla useampantyyppisistä järjestöistä, näkymättömät vammat ovat myös olemassa.
- Muuten osa toivoi suurempaa ja osa pienempää kokoa.

Kysymys 13; Vammaisyleisopinuksen vaikutus työhön

- Kommentti: Vammaisyleisopinuksen voimaantulolla kenties jopa hämmentävän vähän vaikutusta työssä. Vain 36% vastasi että on ollut vaikutusta, 35% vastasi että ei. Voi ilmentää

sitä, että sopimusveloitteet eivät ole vielä kunnallisten virkamiesten tiedossa riittäväällä tasolla.

” Asiat olivat kyllä melko hyvin jo ennen sopimusta, mutta sopimus antaa vahvan selkänöjan.”

Kysymys 14: Mitkä ovat suurimmat ongelmat?

Rakenteellinen esteettömyys	69 %
Saavutettavuus (tiedonsaanti ja kommunikaatio)	71 %
Kielelliset oikeudet	3 %
Asenteet	58 %
Vammaispalvelut	56 %
Muu, mikä?	5 %
Voit halutessasi kertoa lisää valitsemalla tämän	4 %

-

15. Kuinka edustamasi neuvoston toimintaa tulisi mielestäsi kehittää tai kuinka toimintaa on jo kehitetty?

Tarkempi diskurssianalyysi kesken, mutta tässä muutama nosto:

- Selkokieltä, tiedottamista, oikea-aikaisuutta, lisää koulutusta ja työpajoja, useamman vammairyhmän parempi edustus, asioiden käsittelyä ajoissa ei jälkikäteen. Lisää tietoa kuntapäätäjille vammaisten oikeuksista ja vammaisuudesta. Vanhus- ja vammaisneuvostojen erottaminen toisistaan, koska molempiin asioihin ei ehditä paneutua. Sihteeri tukemaan neuvoston työtä yhteydenpidossa kaupungin päättäjiin, hyvä sihteeri toimintaedellytys, omaishoitajille säännölliset vapaapäivät; Maantieteellinen edustuksellisuus ja monimuotoisuus vammaisten kesken; ” Toivoisin yhä useamman järjestön nimeävän edustajansa neuvostoon ja tällä tavalla saataisiin kattavuutta vammaisasioissa vietyä eteenpäin.”
- Kaupunkien lisäksi myös sosiaali- ja sairaanhoitopiireihin tulisi olla toimivat yhteydet
- ”Ikärakenne voisi olla heterogeenisempi”, asioiden päättämistä yhdessä siten että asia ei olisi jo valmiiksi keskusteltu ja päätetty; Maahanmuuttajien huomioiminen; vaikutusvallan parantaminen nuorisovaltuuston tavoin; Vaikuttamismahdollisuuksien tosiasiallista lisäämistä; oikea-aikaista vaikuttamista rakentamiseen, esteettömyyteen liityen ja digitaalisiin palveluluihin. ” Vammaisneuvosto voisi oikeasti vaikuttaa, nyt sille enemmän kerrotaan, miten asiat menevät omassa kunnassa.”